

Participacija žena u politici

Milinković, Irena

Undergraduate thesis / Završni rad

2018

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **Polytechnic Nikola Tesla in Gospić / Veleučilište Nikola Tesla u Gospiću**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:107:555169>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-09-23**

Repository / Repozitorij:

[Polytechnic Nikola Tesla in Gospić - Undergraduate thesis repository](#)

VELEUČILIŠTE „NIKOLA TESLA“ U GOSPIĆU

Irena Milinković

PARTICIPACIJA ŽENA U POLITICI

PARTICIPATION OF WOMEN IN POLITICS

Završni rad

Otočac, 2018.

VELEUČILIŠTE „ NIKOLA TESLA“ U GOSPIĆU

UPRAVNI ODJEL OTOČAC

Upravni stručni studij

PARTICIPACIJA ŽENA U POLITICI

PARTICIPATION OF WOMEN IN POLITICS

Završni rad

MENTOR

dr. sc. Branislav Šutić, prof. v.š.

STUDENTICA

Irena Milinković

MBS: 0296014429/14

Otočac, svibanj 2018.

Veleučilište „Nikola Tesla“ u Gospiću

Upravni odjel

Gospić, 14.03.2018.

ZADATAK

za završni rad

Pristupniku Ireni Milinković MBS:0296014429/14

Studentu stručnog studija Upravni izdaje se tema završnog rada pod nazivom

PARTICIPACIJA ŽENA U POLITICI

Sadržaj zadatka:

1. Uvod
2. Prava žena kroz povijest (prapovijest, stari vijek, srednji vijek, novi vijek), početak borbe za prava žena
3. Participacija žena u politici (općenito), faktori ulaska žena u politiku, „ženski“ stil vođenja u politici
4. Žene u politici u Hrvatskoj – položaj žena u Hrvatskom saboru, prva predsjednica RH
5. Žene u politici u svijetu
6. Preporuke za povećanje političke participacije žena
7. Zaključak

Završni rad izraditi sukladno odredbama Pravilnika o završnom radu Veleučilišta „Nikola Tesla“ u Gospiću.

Mentor: dr.sc. Branislav Šutić, prof.v.š.zadano: 14.03.2018.,
(ime i prezime) (nadnevak) (potpis)

Pročelnik odjela: Tomislav Lopac, prof predati do: 30.09.2018.,
(ime i prezime) (nadnevak) (potpis)

Student: Irena Milinković primio zadatak: 14.03.2018., Irena Milinković
(ime i prezime) (nadnevak) (potpis)

Dostavlja se:

- mentoru
- pristupniku

IZJAVA

Izjavljujem da sam završni rad pod naslovom „Participacija žena u politici“ izradila samostalno pod nadzorom i uz stručnu pomoć mentora dr.sc. Branislava Šutića, prof. v.š..

Irena Milinković

Irena Milinković

SAŽETAK

Već od pamtivijeka žene u društvu nisu bile u ravnopravnom položaju s muškarcima. No, s vremenom položaj se žena mijenjao i danas se bitno razlikuje u odnosu na prošlost.

U prošlosti je njihov položaj bio veoma težak jer je većina ljudi smatrala da im je mjesto kod kuće, nisu se smjele pojavljivati na ulicama, društvu, a kamoli u politici.

Razvojem društva postignuti su značajni pomaci što se tiče položaja žena na tržištu rada. Bez obzira što su prošla stoljeća od kada su žene započele borbu za pravo glasa te mogućnost rada izvan kućanstva još uvijek nalazimo na diskriminaciju na svim područjima tržišta rada, u svim sektorima i u svim zanimanjima.

Bez obzira na visoku obrazovanost i stručnost ženskog kadra, one su i dalje diskriminirane kod zapošljavanja, plaće te daljnjeg napredovanja. Posebna pažnja posvetila se nepovoljnom položaju žena u politici zbog malog broja žena u izvršnim tijelima, županijskim skupštinama, veleposlaničkim, zastupničkim i dr. visokim položajima u politici koji nije samo problem u Hrvatskoj već u gotovo svim zemljama svijeta.

Ključne riječi: žene, politika, povijest, odnos, sudjelovanje

SUMMARY

From the very outset of women in society, they were not in equal position with men. But with time, the position of a woman changes, and today it is significantly different from the past. In the past, their position was very difficult because most people thought they were home, they should not appear on the streets, in society, let alone in politics.

With the development of society, significant advances have been made regarding the position of women in the labor market. Regardless of what the centenary of women have started to fight for the right to vote, and the possibility of working outside the household, we are still discriminated against in all areas of the labor market, in all sectors and in all professions. Regardless of the high level of education and expertise of women, they are still discriminated against in terms of employment, wages and further progress. Special attention was paid to the unfavorable position of women in politics due to the small number of women in executive bodies, county assemblies, ambassadorial, parliamentary and other high positions in politics, which is not only a problem in Croatia but in almost all countries of the world.

Keywords: women, politics, history, relationship, participation

SADRŽAJ

SAŽETAK

1. UVOD	1
2. PRAVA ŽENA KROZ POVIJEST	2
2.1. Prapovijest	2
2.2. Stari vijek.....	3
2.3. Srednji vijek.....	5
2.4. Novi vijek	6
2.5. Početak borbe za prava žena.....	7
3. PARTICIPACIJA ŽENA U POLITICI	10
3.1. Faktori ulaska žena u politiku.....	10
3.2. „Ženski“ stil vođenja u politici	15
4. ŽENE U POLITICI U HRVATSKOJ	18
4.1. Položaj žena Hrvatskom saboru	21
4.2. Prva predsjednica RH	25
5. ŽENE U POLITICI U SVIJETU	28
6. PREPORUKE ZA POVEĆANJE POLITIČKE PARTICIPACIJE ŽENA	32
7. ZAKLJUČAK	35
LITERATURA	37
POPIS ILUSTRACIJA	39

1. UVOD

Žene se stoljećima bore za pravo glasa, budući da je to dugo vremena bilo isključivo pravo i povlastica muškaraca. Kao i u svim drugim područjima djelovanja, žene su zakinute i u području politike što je vidljivo u zastupljenosti žena u zakonodavnoj i izvršnoj vlasti na državnoj, regionalnoj i lokalnoj razini kako u Hrvatskoj, tako i u cijelome svijetu.

Početak borbe žena za pravo glasa smatra se Francuska revolucija 1789. godine.

Poticaj za pokretanje revolucije bila je glad u gradu i loši životni uvjeti. Tada je također prvi puta glasno izrečen zahtjev za davanje određenih prava ženama. Olympe de Gouges, glumica i spisateljica 1791. godine objavila je Deklaraciju o pravima žena koja počinje sljedećim riječima: „Sva ženska bića rađaju se slobodna i jednaka muškarcima u dostojanstvu i pravima“. Između ostalog ona je tražila i politička prava žena. Deklaracija o pravima i osjećajima 1848. godine bio je još jedan značajan dokument putem kojeg su između ostalog žene tražile pravo glasa i mogućnost zaposlenja.

Novi Zeland bila je prva država koja je dala ženama pravo glasa 1893. godine. U Europi to su bile Finska 1906. i Norveška 1913. godine.

Nakon Prvog svjetskog rata nekoliko europskih država je kao nagradu za ratni trud ženama omogućilo pravo glasa (Velika Britanija, Poljska, Njemačka, Rusija), ali se taj trend u većim razmjerima raširio tek nakon Drugog svjetskog rata. Nakon što su se izborile za pravnu ravnopravnost uslijedila je borba za ulazak u samu politiku, tj. u izvršnu vlast i parlamentarna tijela, te je ulaz žena u politiku bio je jako spor. Tek od druge polovice 20. st. žene u većoj mjeri ulaze u politiku i vodeće državne položaje.

Danas se u razvijenim zemljama može utvrditi da je duga borba žena za jednakost s muškarcima ostvarena. Žene se smiju obrazovati, zapošljavati, smiju glasati i kandidirati se za političke položaje, smiju govoriti što žele, smiju se odijevati kako žele, odgajati samostalno djecu – lista ostvarenih prava se čini neiscrpna.

2. PRAVA ŽENA KROZ POVIJEST

Povijest su pisali muškarci te zbog toga prevladavaju politički i vojni događaji u povijesnoj literaturi. Zanimaju se žene kao aktivne sudionice u oblikovanju civilizacije. Prevladavalo je mišljenje da je aktivnost u javnom životu muška uloga, dok je privatnost doma domena žene. U literaturi se spominju muški lovac, muški obrtnik, muški umjetnik te možemo doći do zaključka da su muškarci jedini nositelji svake vrste napretka tijekom povijesti. Istina je da su žene u svim razdobljima bile aktivne ali je to velikim dijelom zaboravljeno i zanemareno. Žene su obavljale niz djelatnosti i vještina koje su razvijale i generacijama prenosile. Malo je žena dospjelo u povijesne knjige, "isplivale" bi samo u pomanjkanju muškaraca na vodećim položajima npr. Kleopatra, Ivana Orleanska, Elizabeta I. (<http://povijest.net/prava-zena-kroz-povijest/>, 10.09.2017.).

2.1. Prapovijest

Povijest čovječanstva počinje sa ženom. Znanost smatra da su žene izvorni, prvi spol jer se ključni genetski podaci prosljeđuju i prenose isključivo preko žene. Ona je nosila prvi ljudski kromosom, njena je evolucijska prilagodba osigurala opstanak i uspjeh vrste, njena majčinska briga stvorila je u ljudskom mozgu poticaj za razvoj komunikacije i društvene organizacije. Ženin rad i njene vještine su bile ključne za sudbinu ljudske vrste (<http://www.grakni.hr/drustvo/gradjanski-aktivizam/114-zene-nekad-i-danas>, 12.03.2018.).

Žene u prapovijesti živjele su kratko, umirale su prije 20-te godine života, rijetko doživljavale 40-te, a teško radile od jutra do mraka. U tom kratkom životnom vijeku žene su razvile golem raspon djelatnosti i vještina (http://os-malesnica-zg.skole.hr/upload/os-malesnica_zg/images/static3/1519/File/ISABELA_IMBRIJA_I_IVANA_VRDOLJAK.ppt, 12.03.2018.):

- sakupljanje hrane
- skrb za djecu
- kožarstvo i izrada odjevnih predmeta i posuda od životinjske kože
- kuhanje
- lončarstvo
- oblikovanje perli i ukrasa od zubi i kosti

- podizanje skloništa
- izrada oruđa raznih namjena
- uporaba biljaka i trava za medicinske svrhe.

Za razliku od sječiva sjekira, vršaka koplja i strijela, jako je malo ženskog oruđa preživjelo da svjedoči o ženskoj sposobnosti i domišljatosti. Svaka je žena morala posjedovati nekakvu torbu za sakupljanje plodova. Njihov se teret sastoji od trava, lišća, bobica, korijena, mrava, guštera, puževa, žabi, jaja, ličinki, skakavaca. Žena se vraćala kući sa sakupljenim plodovima i morala te sirovina pretvoriti u nešto nalik na jestiv obrok. Također su žene morale izumiti i nekakvu nosiljku za dijete jer nije u plemenu postojala starija skupina žena koje bi pazile djecu (<http://www.grakni.hr/drustvo/gradjanski-aktivizam/114-zene-nekad-i-danas>, 12.03.2018.).

U tim prvim primitivnim društvima žene su bile mnogo manje potlačene nego u kasnijim društvima. Tamo gdje je opstanak skupine glavni dnevni zadatak, ženska je jednakost naglašena. U plemenskim skupinama žene imaju suviše važnu ulogu kao dobavljačice hrane da bi ih se podjarmljivo ili im se branio rad i sloboda. Primjer su i današnja plemena u brazilskoj prašumi ili na Novoj Gvineji .

2.2. Stari vijek

U primitivnim društvima vjerovalo se da je žena božansko, a ne ljudsko biće, obdarena najvažnijom moći na svijetu - rađanjem. Smatralo se da se djeca jednostavno rađaju ženama i samo su žene mogle stvoriti novi život pa su u skladu s time i štovane. Zatim je otkriveno načelo razmnožavanja te počinje dominacija muškaraca. Žene gube svaku društvenu ulogu osim rađanja djece (Spahić-Šiljak, Anić, 2008.).

Mnogi starovjekovni zakonici bave se i pravima žena. Jedan od najstarijih i najbolje sačuvanih je Hamurabijev zakonik iz 17.st.pr.Kr. iz Babilona. Prema tom zakoniku koji je poznat po načeli "oko za oko, zub za zub", žena u braku zadržava miraz u svom vlasništvu do svoje smrti, nakon toga ga nasljeđuju djeca, ali njime u toku braka upravlja muž. Također je muž dužan u slučaju razvoda, kada žena dokaže da je muž krivac za razvod, uzdržavati ženu i

djecu. Ali u slučaju da žena javno ponižava muža ili je rastrošna muž je može pretvoriti u robinju i uzeti drugu ženu. Također muž ima pravo na mjestu ubiti ženu nevjernicu.

U staroj Grčkoj i Rimu žene su svedene na položaj malo bolji od ropskog. Grčki zakonodavac Solon iz 6.st.pr.Kr. zabranio je ženama izlazak iz kuće noću, zbog čega im je i danju sve više bilo ograničeno kretanje. Žene u Sparti, za razliku od žena u ostalim grčkim gradovima, imale su pravo na posjed i veću slobodu kretanja, iz jednostavnog razloga što je Sparta organizirana kao vojnički grad - država gdje se muškarci veći dio svog života pripremaju za rat, te je žena gospodarica kuće.

U starom Rimu otac obitelji je imao vlast nad sinovima i kćerima bez obzira na njihovu životnu dob. Također je bio vlasnik svega što je porodica posjedovala. Što se tiče materijalnog posjedovanja, ono ženi u Rimu nije bilo dozvoljeno. Vlast nad kćerkom najprije ima otac, kasnije njezin muž kojeg joj izabere otac. Žene su smatrane pravno i poslovno nesposobne i stavljane su u kategoriju s robovima, strancima, maloumnicima i senilnim osobama. Ograničavanje žena u građanskim pravima opravdavali su riječima: "zbog prevrtljivosti njihove pameti" (<http://www.grakni.hr/drustvo/gradjanski-aktivizam/114-zene-nekad-i-danas,12.03.2018.>).

Ipak, nisu sve žene pristale na robovski život i mnoge su ostavile trag u povijesti. Grkinja Agnodika (4.st.pr.Kr.) smatra se prvom poznatom ginekologinjom na svijetu. Liječila je žene prerusena u muškarca te je zbog svojih liječničkih uspjeha optužena da zavodi svoje pacijentice. Na sudu je otkrila da je žena i oslobođena je optužbi. Rimljanka Fabiola (4.st.pr.Kr.) smatra se prvom poznatom kirurginjom. Hipatija iz Aleksandrije (4.st.) prva je po imenu poznata žena matematičarka. Oko 400.g. dolazi na čelo Platonove akademije u Aleksandriji gdje drži predavanja iz matematike i filozofije. Sudjelovala je u pisanju mnogih poznatih matematičkih djela iz tog razdoblja. Osmislila je astrolab i bila je posljednja knjižničarka poznate aleksandrijske biblioteke. Godine 415. ubila ju je na cesti kršćanska rulja koja je smatrala da ženama nije mjesto u znanosti (<http://povijest.net/polozaj-zena-kroz-povijest/>, 22.09.2017.).

Aspazija iz Mileta je nazvana "prvom damom Atene" jer se borila za školovanje žena. Koristila se pravom ne-Grkinje i oglušila se na pravila da žena mora biti kod kuće te je

podučavala žene u njihovim kućama. Ni najstroža ograničenja nisu mogla spriječiti privatno učenje (Spahić-Šiljak, Anić, 2008.).

Mnoge su žene u starom vijeku poznate kao vladarice ili su utjecale na vlast preko svojih sinova ili muževa. Poznate egipatske kraljice Hatšepsut i Kleopatra vladale su samostalno. Kleopatra se smatra i najslavnijom ženom staroga vijeka. Bizantska carica Teodora (6.st.) ostvarila je bajku o Pepeljugi. Bila je cirkuska zvijezda i kurtizana, ali se uspjela udati za princa Justinijana, bizantskog prestolonasljednika, kasnijeg cara, te postala najutjecajnijom bizantskom caricom svih vremena. Izborila se za to da se donesu zakoni koji su ženama davali pravo na imovinu, nasljeđivanje i razvod.

2.3. Srednji vijek

U srednjem vijeku u Europi Crkva i svećenstvo ima veliku ulogu u životu ljudi. Katolička crkva, kao i ostale velike monoteističke religije, pripisuju ženama šutnju i pasivnu podložnost muškarcu. Ženama je oduzeto pravo izbora muža, uskraćivana im je sigurnost unutar braka (razvod je muška povlastica), isključene su iz javnih djelatnosti, proglašene manje vrijednima, postale vlasništvo muškaraca. Uloga žene je odgoj djece i upravljanje kućom. Zbog učestale smrti pri porođaju stopa smrtnosti žena bila je viša nego kod muškaraca. I u slučaju komplikacije radije se spašavalo dijete nego majka. Djevojčice su bile manje željene prilikom rođenja. U seoskim područjima kraće je zvonilo crkveno zvono kada se krstila djevojčica, kao i kada se sahranjivala žena. Dakle, i zvučni svijet je bio spolno određen (<http://povijest.net/polozaj-zena-kroz-povijest/>, 12.09.2017.).

Žene su od pamtivijeka pod teretom zabrane znanja. Budući da je sveto, znanje je privilegija Boga i muškarca. Crkva nadalje zabranu znanja kod žena objašnjava time što muškarci imaju veće glave, a time i veće mozgove i više razuma od žena. Knjige bi dalje kvarile ženske mozgove koji su sami po sebi slabi. Obrazovanje žena ne donosi ekonomske prednosti, već može izazvati izravnu ekonomsku štetu, jer nitko ne želi oženiti ženu koja je pametnija od muškarca, što bi izazvalo bračnu neslogu. I europska sveučilišta donose zakone kojima se zabranjuje upis žena. Brojna srednjovjekovna djela ističu nedostatke žena-nesposobnost, prevrtljivost, pasivnost, zavodništvo. Žene su u to doba plaćale visoku cijenu za nedostatak učenosti. Njihova neupućenost služila je kao potvrda manje vrijednosti i izlagala ih je

zlostavljanju, mučenju i čak ubojstvima (<http://www.grakni.hr/drustvo/gradjanski-aktivizam/114-zene-nekad-i-danas>, 12.03.2018.).

Europski srednjovjekovni samostani su bili jedini odobreni put za bijeg od tiranije prisilnih brakova. Mnoge žene se povlače u samostane nakon što bi podigle obitelj. To se smatralo "sporazumnim razvodom" i jedinim izlazom iz braka. Žene koje su vodile samostane mogle su se kretati u javnosti, preuzimati odgovornost i pokretati promjene. Redovnice su bile više od političarki, bile su poslovne žene, liječnice, učiteljice, feudalke na čelu neovisnih imanja, upravljale različitim djelatnostima (proizvodnja hrane, rješavanje sporova) (Spahić-Šiljak, Anić, 2008.).

2.4. Novi vijek

Rad žena i njihov život uziman je zdravo za gotovo. To je razlog zašto u zapisima nema žena. Službeni spisi pomno bilježe godišnje prinose ratara, ali se ne pita koliko je toga proizvedeno zahvaljujući ženskom radu. Budući da je žena pripadala mužu, pripadali su mu i njezin rad i njegovi plodovi. U priručnicima s početka novoga vijeka popisani su poslovi koje sve djevojke moraju naučiti do svoje udaje – presti, tkati, šiti i izrađivati odjevne predmete svih vrsta, kuhati, brinuti se o vrtu i domaćim životinjama. Očito je odrastanje u ženu bio beskrajno posao. Budući da je dvanaest godina sve do 19.st. bila donja dobna granica za udaju u cijeloj Europi, mada je stvarna dob udaje bila nešto viša, te su djevojčice zacijelo bile jako zaposlena djeca (<http://povijest.net/polozaj-zena-kroz-povijest/>, 22.09.2017.).

U gradskim spisima bilježene su samo djelatnosti onih žena koje su odudarale od većine, npr. udovice koje su se nastavile baviti obrtom pokojnog muža. U spisima o poreznim obveznicima u gradovima žene se spominju u 10-15%. One su hljebarice, mesarice, mlinarice, gostioničarke, tkalje, dojilje.

Nakon otkrića Novoga svijeta počinje iseljavanje Europljana, ali dugoročno naseljavanje diljem svijeta nije bilo moguće bez ženske pomoći. Iz Starog svijeta su slane djevojke u Novi svijet da budu supruge. Prvi guverner kolonije Cape, nizozemski pukovnik Van Riebeck, zgražao se nad nesposobnošću svojih ljudi da se brinu za stoku, rade maslac i sir i da se brinu za sebe. Zato je tražio da mu se hitno pošalju djevojke iz sirotišta u Amsterdamu i

Rotterdamu. Engleska je na vrijeme prepoznala problem, te su osnovane tvrtke koje su se bavile traženjem i slanjem djevojaka u Novi svijet. Ali bez obzira na obrazovanje, prema tim djevojkama i ženama koje putuju u Novi svijet ponašali su se kao prema robi. Primarna zadaća žena u kolonijama bila je stvaranje djece zbog velike smrtnosti (Spahić-Šiljak, Anić, 2008.).

Većina poslovnih žena u kolonijama bavila se trgovinom, ali trguju najprije robom koja im je pri ruci – svojim tijelom. Ženske doseljenice u kolonije su bar donekle imale mogućnost izbora u životu, za razliku od urođenica, koje se nalaze na samom dnu industrijska revolucija je imala nepovoljan učinak na ženske živote – dvostruki rad (u tvornici i domaćinstvu), naporan rad u nehumanim uvjetima, manje plaćen rad od muškaraca, češći zdravstveni problemi i češće ozljede na radu zbog šire odjeće (<http://povijest.net/polozaj-zena-kroz-povijest/>, 22.09.2017.).

U Velikoj Britaniji za isti posao muškarac dobiva 8 penija dnevno, a žena 6 penija. To se objašnjavalo time da su niske nadnice trebale žene zadržati doma da ne oduzimaju muškarcima posao, a po drugoj strani žene su poslodavcima isplativije jer su poslušnije i jednako djelotvorne kao muškarci. Najopasniji posao u kojem su sudjelovale žene, ali i djeca, je iskapanje ugljena. Žene bi u četrnaestosatnom radnom danu propuzale 15-30 km i iznijele 1-2 tone ugljena. Smrtnost tih žena bila je velika, a životni vijek kratak. Osim toga, svakodnevno su se morale suočavati i s omalovažavanjem čak i fizičkim kažnjavanjem i seksualnim napastovanjem od strane svojim nadzornika. Smještaj radnica je često bio vezan uz mužev posao, da bi s njegovom smrću nestao i njezin krov nad glavom. Zato je u gradovima porastao broj žena skitnica i žena samoubojica (<http://www.grakni.hr/drustvo/gradjanski-aktivizam/114-zene-nekad-i-danas>, 12.03.2018.).

2.5. Početak borbe za prava žena

Početak borbe žena za prava glasa je Francuska revolucija. Parižanke su činile veliki dio snaga koja je 1789. pokrenula revoluciju zbog gladi u gradu. Žene su krenule u pohod na dvorac Versailles, u kojem se nalazila kraljevska obitelj, usput pljačkajući trgovine i gostionice. Također su sudjelovale i u napadu na tvrđavu Bastillu. To nije bilo prvo aktivno sudjelovanje žena u nekoj revoluciji (Amerikanke su sudjelovale u američkom ratu za neovisnost), ali je tada

prvi put javno i glasno izrečeno da i žene moraju dobiti određena prava (<http://povijest.net/polozaj-zena-kroz-povijest/>, 22.09.2017.).

Godine 1791. Olympe de Gouges, glumica i spisateljica, objavila je Deklaraciju o pravima žena koja počinje rečenicom "Sva ženska bića rađaju se slobodna i jednaka muškarcima u dostojanstvu i pravima..." Ona traži pravo na obrazovanje i politička prava, jer smatra da neobrazovanost žena muškarcima pruža opravdanje da im uskrate politička prava i veće nadnice. Žene su jednake u pravima samo na stratištu pa trebaju imati pravo i da budu izabrane u parlament. I sama autorica Deklaracije je završila na stratištu jer je kritizirala pogubljenje kralja Luja XVI. Dakle, pitanje prava žena je postavljeno glasno i nakon toga počinje borba za prava žena (Spahić-Šiljak, Anić, 2008.).

Godine 1848. u Seneca Falls u SAD-u održan je prvi skup o ženskim pravima na kojem je donijeta Deklaracija o pravima i osjećajima (Declaration of Sentiments). Žene su u Deklaraciji tražile pravo raspolaganja svojom imovinom, starateljstvo nad djecom u slučaju razvoda, proširene mogućnosti razvoda braka, bolji pristup obrazovanju i mogućnost zaposlenja i naravno, pravo glasa. Amerikanke, svojim glasnim traženjem ženskih prava postaju uzor Europljankama, koje tek organiziranu borbu počinju 60-ih godina 19.st. u Engleskoj. Tada dobivaju pravo glasa na najnižem nivou, u općinama.

Sredinom 19.st. žene se počinju upisivati na medicinske fakultete u europskim državama, ali moraju ulagati u obrazovanje duplo više truda nego njihovi muški kolege jer imaju posebne usmene ispite. Osim toga, mogu se baviti medicinom samo u partnerstvu s muškim liječnikom (<http://www.grakni.hr/drustvo/gradjanski-aktivizam/114-zene-nekad-i-danas>, 12.03.2018.).

U drugoj polovici 19.st. u Engleskoj su osnovane sufražetkinje, pokret za ženska prava. Osnivačica je bila Lydia Becker, a najpoznatija predvodnica Emmeline Pankhurst s početka 20.st., koja je organizirala brojne demonstracije i više puta uhićivana (http://os-malesnica-zg.skole.hr/upload/os-malesnica-zg/images/static3/1519/File/ISABELA_IMBRIJA_I_IVANA_VRDOLJAK.ppt, 12.03.2018.).

Prvi svjetski rat mijenja stvari. U ratu muškarci se bore, a žene ih njeguju, iščekuju, oplakuju. Ali istovremeno se ubacuju u muška područja i zanimanja, upravljaju plugovima,

automobilima, tramvajima, izrađuju granate u tvornicama oružja, upravljaju svojim proračunom, rukuju novcem, primaju plaću, prosvjeduju za njihovo povećanje, posvuda se kreću, puše, daju sebi slobodu. Nakon rata postoji želja za uspostavljenjem starog poretka i žene su bile poticane da se vrate kućama jer domaćinstvo trpi ako se žene bave drugim stvarima i otimaju muškarcima posao. U razdoblju nakon rata nekoliko je europskih država dalo ženama pravo glasa kao poklon i nagradu za ratni trud (Velika Britanija, Poljska, bivši SSSR, Njemačka...), iako je Novi Zeland već 1893. dao ženama pravo glasa. Ali tek nakon Drugoga svjetskog rata žene će u svijetu masovnije dobiti pravo glasa. Kratkoročno žene nisu imale koristi od dobivanja prava glasa jer društveni stavovi i vrijednosti i dalje diskriminiraju žene. Muškarci i dalje odlučuju o ženskom radu i njihovoj imovini (Spahić-Šiljak, Anić, 2008.).

U SSSR-u između dva svjetska rata može se pratiti promjena odnosa prema ženama. Zbog manjka radne snage nakon Prvoga svjetskog rata žene su poticane ali i prisiljavane da rade u industriji. Zakonom o braku, obitelji i skrbništvu iz 1926.g. smanjena je važnost obitelji, pojednostavljuje se razvod i žene imaju pravo pobaciti. SSSR je time postala prva država u svijetu koja je ozakonila pobačaj. Ali nakon gladnih godina početkom 30-ih i milijuna mrtvih, žene su poticane da imaju što više djece, te je otežan razvod i zabranjen pobačaj (<http://povijest.net/polozaj-zena-kroz-povijest/>, 22.09.2017.).

U Njemačkoj je nakon Prvoga svjetskog rata Weimarski ustav dao ženama pravo glasa, međutim, Hitler nakon dolaska na vlast to ukida. On je emancipaciju žena nazvao simptomom izopačenosti koja je posljedica frustracije i neispravnosti spolnih žlijezda. Ženama je zabranjen politički rad jer je ženska dužnost rađanje brojne djece na kojima počiva arijevska san. Čak im se zabranjuje uporaba kozmetičkih sredstava i nošenje stranih modnih odjevnih predmeta, zabranjene su im dijete za mršavljenje i pušenje i potican sport.

3. PARTICIPACIJA ŽENA U POLITICI

Moderna demokracija nezamisliva je ako ne uključuje ravnopravno sudjelovanje muškaraca i žena u procesima odlučivanja u javnom i političkom životu. Iako žene čine više od polovine ukupne populacije trebala su im stoljeća da se izbore za pravo glasa. Borba za njihovu emancipaciju bila je teška i duga te su mnoge od njih tome posvetile svoje živote. Ženama 21. stoljeća teško je i zamisliti kroz što su sve morale prolaziti njihove prethodnice u proteklih dvjesto godina boreći se za svoja ženska i ljudska prava (<http://www.sabor.hr/lgs.axd?t=16&id=23298>, 20.09.2017.)

Isključivanjem žena iz demokratskih političkih procesa isključuju se dragocjene vrijednosti koje žene posjeduju - znanja, vještine i sposobnosti. I na kraju, pretpostavka je da žene imaju neke posebne interese te se isključenjem žena iz procesa odlučivanja ti interesi nedovoljno zastupaju u donošenju političkih odluka (Šinko, 2007.).

Obilježja, prvenstveno psihološka i stil vođenja žena kojeg obilježava visoka briga za međuljudske odnose, zasigurno su razlozi zašto se žene u politici više od muškaraca bore protiv nejednakosti i diskriminacije te zanimaju za teme vezane uz djecu, obitelj, prava manjinskih skupina, potrebite skupine i slično.

Također, upravo zbog žene područja u kojima su tradicionalno prisutnije (tzv. „ženske“ djelatnosti kao što nemaju, te su stoga za njih i zaineresiranije. Drugim riječima, isključenjem žena iz procesa sudjelovanja, a posebno područja odgoja, obrazovanja, zdravstva i slično, u kojima imaju znanje i uvid u neke probleme i teme u koje muškarci svojevóljno odlučuju, njihovi se interesi nedovoljno zastupaju u donošenju konačnih političkih odluka (http://www.cesi.hr/attach/_p/preporuke_zene_u_izborima.pdf, 12.09.2017.).

3.1. Faktori ulaska žena u politiku

Kroz brojna istraživanja nastoje se rasvijetliti faktori koji utječu na ulazak žena u politiku, te brojne pretpostavke koje navode na različite zaključke (Feldman, 2004.).

Tablica 1. Faktori koji utječu na ulazak žena u parlament

FAKTORI	
POLITIČKI	Izborni sustav
	Stranački sustav
	Politika kao „muški klub“
	(ne)suradnja s ostalim društvenim skupinama
	Pravo glasa za žene
SOCIOEKONOMSKI	Obrazovanje žena
	(Ne)zaposlenost žena
	Razina ekonomskog razvoja države
	Veličina i snaga ženskog pokreta
	Razina siromaštva žena
	Dvostruko opterećenje žena
SOCIOKULTURNI	Tip političke kulture države
	Religija
	Rodna/spolna diskriminacija
	Nedostatak samopouzdanja žena

Izvor: Šinko, M. Žene u parlamentima : globalna perspektiva. // Politička misao. 44 (2007), 2, str. 71-92.

Kod političkih faktora često se izborni sustav imenuje glavnim kriterijem uključenja/isključenja žena iz parlamenata. Mnoga komparativna istraživanja pokazala su da su žene uspješnije unutar razmjernih izbora, a iskustva onih država koje su zamijenile svoje većinske sustave (barem djelomično) razmjernima to su i dokazala. Prednost koju žene ostvaruju u razmjernim sustavima temelji se na samoj logici ovoga sustava – izbori putem stranačkih lista u više izbornih jedinica omogućuju veće kandidiranje (i izbor) žena.

Na razini stranačkih sustava ideologija stranke (povezana s jačinom stranke u stranačkom sustavu) dobar su pokazatelj potencijalne ženske zastupljenosti. Stranke ljevice prije će poduprijeti ciljeve rodne/spolne jednakosti, implementirati poticajne mjere za žene i

općenito “slati” više žena iz svojih redova u parlamente nego desne stranke. Dakle, ako jedna od glavnih stranaka u stranačkom sustavu pripada lijevomu ideološkom spektru, može se s određenom sigurnošću pretpostaviti da će zastupljenost žena u tome političkom sustavu biti veća (Šinko, 2007.).

Politika kao “muški klub” nije samo percepcija, nego je izraz realnosti politike kakvu znamo. Muškarci su stoljećima bili jedini politički akteri (a i danas zadržavaju dominantan položaj), što je rezultiralo specifičnim pravilima te obrascima ponašanja i djelovanja u političkoj sferi. Politika je skrojena po mjeri muškaraca – politički stil, radni uvjeti, pa čak i način na koji se grade parlamenti, te je više je studija dokazalo tezu o nejednakosti muških i ženskih pozicija u politici.

Suradnja s društvenim organizacijama sljedeći je u nizu faktora koji utječu na zastupljenost žena u parlamentu. Pritom se misli na suradnju žena sa ženskim organizacijama i sindikatima, a kroz ženske organizacije žene grade samopouzdanje, stječu iskustvo javnoga djelovanja te potporu u procesu kandidiranja.

Posljednji politički faktor, pravo glasa žena, povezan je i s socioekonomskim faktorima, točnije to koliko dugo se žene tim pravom koriste je promjenjiva varijabla. Veća zastupljenost žena u parlamentima mogla bi biti uvjetovana visokom razinom obrazovanja žena, budući da je natprosječno obrazovanje jedna od temeljnih značajki političkih elita. Također, veća zaposlenost žena mogla bi uvjetovati povećanje broja žena u parlamentima, budući da činom zapošljavanja žene iz privatne sfere ulaze u javnu.

Dva socioekonomska faktora koja izrazito nepovoljno utječu na zastupljenost žena su: feminizacija siromaštva i dvostruko opterećenje. Feminizacija siromaštva pojam je koji opisuje dominantnu prisutnost siromaštva među ženama (kad se usporede s muškarcima), tako žene čine većinu osoba koje u svijetu žive u siromaštvu, a za isti rad su plaćene i do 80% manje od muškaraca.

Ženama je teško sudjelovati u političkom životu kad je njihova najveća briga preživljavanje i kad nemaju izbora nego većinu svoga vremena moraju potrošiti na zadovoljavanje osnovnih potreba obitelji (Šinko, 2015.).

Kod sociokulturnih faktora najveća se pozornost poklanjala utjecaju političke kulture na žene. Pritom je egalitarna politička kultura (nasuprot tradicionalnoj i/ili patrijarhalnoj) detektirana kao najpovoljnija za veću zastupljenost žena u parlamentu.

Utjecaj religije na žensku zastupljenost, utjecaj koji ona ima na društveni, odnosno politički sustav dokazao je da jači utjecaj katoličanstva negativno povezan sa ženskim izbornim uspjesima te da protestantizam najmanje naglašava tradicionalne ženske uloge što je povezano s boljim statusom žena.

Faktor rodne/spolne diskriminacija kao provlači se kroz sve sfere društva: političku, ekonomsku i privatnu. Zato su npr. zabrana da žene biraju i budu birane (kao neposredna diskriminacija), prakse noćnih sjednica (kao posredna diskriminacija) i dvostruko opterećenje žena (kao sustavna diskriminacija) samo različiti oblici rodne/spolne diskriminacije kao društvene kategorije.

Nedostatak samopouzdanja žena o pristupanju političkoj sceni uvjetovana je, s jedne strane, mogućnostima, a s druge, osobnim ambicijama.

Brojni autori izdvajaju sljedeće elemente kulture kao moguća objašnjenja o uzrocima sudjelovanja žena u političkoj vlasti u pojedinim državama: nesklonost prema ženama, natjecateljski, kompetitivni duh, te tradicionalne uloge u društvu.

Ljudi su u nekim sredinama manje skloni ženama s političkim ambicijama; politička elita tih zemalja otežava njihovu kandidaturu, a i glasači će biti krajnje neskloni ženskom kandidatu. Određena odbojnost prema ženskim kandidatima ne dolazi isključivo od glasača već i od političke, socijalne i ekonomske elite (Šinko, 2015.).

Što se natjecanja tiče, u nekim je sredinama ono mnogo izrazitije negoli u drugima, tako da su žene rijetko u mogućnosti ostvariti pobjedu usprkos maksimalnom zalaganju, stoga su žene sklonije sudjelovati u izborima gdje je natjecanje manje žestoko. Individualne uloge govore o tome da u nekim sredinama muškarcima tradicionalno preostaje cijelo vrijeme i energija za bavljenje politikom, dok se pred žene postavlja zahtjev da se „podijele“ između kućanskih i javnih aktivnosti. Žene će stoga lakše pobjeđivati tamo gdje je mogućnost odabira između angažmana u privatnoj i javnoj sferi tolerantnija.

Neka istraživanja su krenula od klasifikacije Daniela Elazara na tradicionalističke, individualističke i moralističke države, odnosno društva smatrajući da politička kultura najizravnije određuje brojčano sudjelovanje žena u političkoj vlasti. Polazna je pretpostavka da će nesklonost prema političkoj aktivnosti žena i razina natjecanja biti različite u svakoj od spomenutih kultura (Feldman, 2004.).

Tradicionalna politička kultura stavlja naglasak na kontinuitet obavljanja društvenih, ekonomskih i političkih poslova vladajuće elite odnosno uloga vlade je održavanje postojećeg društvenog poretka i reda. Zbog toga jer žene predstavljaju novu grupu koja ulazi u političku strukturu, očekuje se da će ljudi u tradicionalnoj političkoj kulturi gajiti neprijateljske osjećaje prema njima.

U individualističkoj političkoj kulturi ljudi se ponašaju više-manje ravnodušno prema ženama u politici jer se politika smatra putem za napredovanjem u svakom poslu i karijeri. Pojedinci žele iskoristiti političku moć radi osobne koristi, žele postati građani prvog reda, ne opiru se natjecanju žena u takvoj utrci, ali uz maksimalno izjednačene uvjete bez obzira na spol, sve vrste privilegija toliko privlače pojedince da je natjecanje za visoke političke funkcije izuzetno intenzivno. To se smatra hendikepom za žene s obzirom na to da su one po svojoj prirodi manje sklone natjecanju od muškaraca stoga to postaje središnji razlog odsutnosti žena iz političke elite u tom tipu političke kulture (Feldman, 2004.).

Moralistička politička kultura treba bi biti najsklonija ženskim kandidatima jer politiku shvaća sredstvom za unaprjeđenje zajednice. Politička elita ističe poštenje, samosvijest i predanost kao osnovne poželjne značajke pojedinca. Za razliku od tradicionalne političke kulture, koja se suprotstavlja ulasku žena u političku elitu ili individualističke, koja pozdravlja ženske kandidate s isključivom neutralnošću, u moralističkoj kulturi žene su hrabre i podržavaju pri pokušaju ulaska u političku elitu zbog vrijednih doprinosa koje time unose u javni život.

Pred ženama koje se odluče na izbornu utrku stoje dvije prepreke, odnosno dva uvjeta bez ispunjavanja kojih nije moguće sudjelovati u osvajanju pozicija vlasti (Šinko, 2015.):

1. da budu uključene među kandidate neke od stranaka
2. da se glasači i za njih opredijele.

Početak procesa demokratizacije političkog života ne mora se automatski izjednačiti s ulaskom žena u politiku, nego s otvaranjem (zatvaranjem) mogućnosti ženama za društveno-političko djelovanje. U višestranačkom sistemu politika se vraća svom izvornom značenju – borbi za vlast na temelju ponuđenih političkih programa, a ono u prvi plan stavlja problematiku koja ne naglašava posebno pitanje ravnopravnosti spolova. S vremenom je logično da će stranke u borbi za članstvo i poziciju na vlasti pokazati zanimanje za ženska pitanja i intenzivnije se okrenuti ženama kao polovici biračkog tijela. Istina, ni žene ne moraju sjediti skršenih ruku, nego samoinicijativno, usporedno s muškarcima, preuzeti dio zajedničke odgovornosti za budućnosti društva. Prirodna posljedica je postupan porast broja žena na funkcijama koje znače moć i odlučivanje u društvu.

3.2. „Ženski“ stil vođenja u politici

Žene sa sobom u pravilu unose tzv. „ženski“ stil vođenja (engl. feminine leadership style) – demokratski, osjećajni, „meki“ stil vođenja. Mnogobrojna istraživanja dokazala su da su žene primarne nositeljice interaktivnog stila vođenja, odnosno da ovaj stil vođenja žene upravo zbog svojih obilježja primjenjuju češće od muškaraca pa se on stoga prema njima i naziva. Za razliku od toga, „muški“ stil vođenja (engl. masculine leadership style), kao autokratski, „tvrđi“ stil, uobičajeniji je za muškarce (<http://web.efzg.hr/dok/OIM/npoloski/7%20-%20Vo%C4%91enje%202015.pdf>, 29.01.2018.).

Tablica 2. Usporedba muškog i ženskog stila vođenja

„Muški“ stil vođenja	„Ženski“ stil vođenja
<ul style="list-style-type: none"> • autokratski, transakcijski ili “racionalni“ stil vođenja – centraliziranje autoriteta, zapovijedanje, očekivanje pokoravanja • konkurentski stav prema okolini – na ljude se gleda kao na konkurente u borbi za položaj i prevlast (suradnici su konkurenti za dobivanje posla i napredovanje, podređeni u zadobivanju pažnje viših menadžera, nadređeni u zaradi i moći u organizaciji); sudjelovanje nije dovoljno, potrebno je pobijediti; poticanje natjecateljskih odnosa • moć koja proizlazi iz pozicije u organizaciji – moć se temelji na statusu u hijerarhiji odnosno formalnom položaju u organizaciji (moć kažnjavanja, moć nagrađivanja, informacijska moć) • instrumentalni odnos prema zaposlenicima – ljudi su sredstvo za ostvarivanje ciljeva; usmjerenost na izvršenje zadataka, na postizanje ciljeva, a ne na proces obavljanja zadataka i međuljudske odnose 	<ul style="list-style-type: none"> • demokratski, participativni, transformacijski, interaktivni, prijateljski, osjećajni, suradnički stil vođenja ili stil podrške – konzultiranje podređenih o akcijama i odlukama te ohrabivanje njihovog sudjelovanja u odlučivanju na svim razinama • suradnja – rješavanje poslovnih i drugih problema prilagodbom (izgladnjem spora), kompromisom i suradnjom; izbjegavanje sukoba kako bi se sačuvali dobri međuljudski odnosi te rješavanje sukoba kompromisom kako bi svi bili pobjednici • poznavanje vlastitih zaposlenika – slušanje što ljudi imaju reći o sebi, svojem poslu, što žele od budućnosti, odnosno gradnja iskrenih i potpunih međuljudskih odnosa • razvijene interpersonalne vještine – shvaćanje važnosti razvijanja i održavanja dobrih međuljudskih odnosa, slušanja drugih, osjećajnosti za potrebe drugih, poticanja drugih da iznose svoje ideje, osjećaje i viđenja te davanja povratne informacije • poticanje participacije – poticanje sudjelovanja zaposlenika u svim dijelovima poslovanja, od postavljanja ciljeva i određivanja strategija i taktika do ostvarivanja zacrtanog • moć koja proizlazi iz osobnosti – moć osobne (karizmatična, stručna ili referentna), a ne položajne prirode; moć koja se pripisuje osobnom utjecaju, interpersonalnim vještinama, napornom radu itd. • dijeljenje moći i informacija – vertikalno i horizontalno distribuiranje moći i informacija • poticanje razmjene informacija među zaposlenicima • poticanje samopoštovanja kod zaposlenika – korištenje pohvala kako bi se potakao bolji rad zaposlenika, izbjegavanje isticanja vlastitih kvaliteta, nesklonost pokazivanju superiornosti putem statusnih simbola (npr. parkirno mjesto, odvojeni dio u restoranu)

Izvor: Pološki Vokić, N., Bulat, I.: Što žene lideri unose u politiku – psihološka i radna obilježja, stil vođenja, interesi i perspektive, serija članaka u nastajanju članak broj 13-01 (<https://hrcak.srce.hr/file/201664>, 29.01.2018.)

Obilježja, prvenstveno psihološka i stil vođenja žena kojeg obilježava visoka briga za međuljudske odnose, zasigurno su razlozi zašto se žene u politici više od muškaraca zalažu i bore protiv nejednakosti i diskriminacije.

Mnogi su autori argumentirali te svojim istraživanjima dokazali da su ženama u politici prioritet „ženska pitanja“ (Leinert Novosel, 2007.; Dubljević i sur., 2006.; Broz, 2007.; Leinert Novosel, 2007.; Šinko, 2007.), odnosno da one iniciraju i bave se unapređenjem zakona vezanih uz žene, djecu, obitelj i ugrožene skupine, kao što su zakoni vezani uz prava žena, brigu za djecu, dječje doplatke, obiteljsko nasilje i slično. Naime, ne samo da žene uključene u politiku bolje poznaju i razumiju ženske potrebe i interese, već se općenito kao jedna od osnovnih pretpostavki političkog djelovanja uzima činjenica da što je više različitih grupacija uključeno

u donošenje političkih odluka, to će biti pokriven širi dijapazon različitih interesa (Pološki Vokić, Bulat, 2012.).

Također, žene osim različitih prioriteta u politiku unose i različite poglede odnosno stajališta o političkim temama. Naposljetku, žene su zaslužne i za novu političku kulturu odnosno nove oblike komuniciranja te poboljšanje u jeziku i ponašanju u parlamentima.

4. ŽENE U POLITICI U HRVATSKOJ

Sudjelovanje žena u politici spada u rang neupitnih, povijesno izbornih prava, a za mnoge i gotovo samorazumljivih, stoga ne iznenađuje visok postotak koji žene u politici smatraju „standardom“ kao ni pozitivan stav kad je riječ o većem uključivanju žena u politički život Hrvatske (Šinko, 2007.).

Žene u Hrvatskoj imaju opće pravo glasa, a Ustav definira ravnopravnost spolova kao temeljnu društvenu vrednotu. Hrvatska je potpisnica i međunarodnih dokumenata kao što je Konvencija o uklanjanju svih oblika diskriminacije žena.

Preferencijalne kvote su instrumenti posebnih pozitivnih mjera, a pod njima se podrazumijeva socijalne reforme, političke akcije ili zakonski paketi koji su usmjereni na suzbijanje demokracije te poticanje bolje društvene integracije diskriminiranih grupa, u ovom slučaju žena (Šinko, 2015.).

Posljednjih godina provode se i mjere rodno osviještene politike što pretpostavlja uključivanje načela rodne ravnopravnosti u mehanizme i institucije društva, te u izradu i provedbu zakona i politika.

Preferencijalnim kvotama podrazumijeva se ispraviti podzastupljenost muškaraca i žena, te se s tom svrhom donose odredbe o visini minimalne zastupljenosti jednog spola u odnosu na većinski spol ili o dopuštenoj maksimalnoj zastupljenosti bilo kojeg spola (Ured za ravnopravnost spolova, 2017.).

Postoje dva tipa preferencijalnih kvota:

1. ustavne ili zakonske kvote
  - rezervirana mjesta: određuje se minimalan broj žena u nekom izbornom tijelu (parlamentu, vijeću, odboru) što znači da žene imaju osigurana mjesta neovisno o volji birača
  - kandidacijske kvote: određuje se minimalan broj kandidatkinja na izborima, a tek nakon postupka biranja zna se točan broj žena koje ulaze u neko političko tijelo
2. stranačke kvote

- političke stranke određuju udio žena u pri unutar stranačkim izborima za različita tijela stranke, a kvota istovremeno služi i kao samo regulacijska stranka za kandidiranje žena na izborne liste (usvojena u nekim hrvatskim strankama) (Šinko, 2015.).

Člankom 15. Zakona o ravnopravnosti spolova RH uređeno je područje koje se odnosi na političke stranke i koje bi trebalo uravnotežiti položaj žena i muškaraca kako u tijelima političkih stranaka tako i na popisima kandidata za izbore u hrvatski parlament i tijela jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave.

Zakon o ravnopravnosti spolova zahtijeva da stranke vode računa o uravnoteženoj zastupljenosti žena i muškaraca na izbornim listama, ali kako ne postoje sankcije za nepoštivanje te odredbe, stranke su je ignorirale uz najčešće opravdanje da nema dovoljno uključenih žena u rad političkih stranaka te da ih zato nisu mogli kandidirati. No, kako Zakon o ravnopravnosti spolova također propisuje da političke stranke trebaju izraditi plan djelovanja za uravnoteženje zastupljenosti žena i muškaraca u procesima odlučivanja, a do sada niti jedna stranka nije izradila takav plan, možemo zaključiti da je ipak primarni problem u samim političkim strankama koje nisu zainteresirane za pomake na tom području.

Nacionalna politika za promicanje ravnopravnosti spolova također definira smjernice za postizanje uravnotežene zastupljenosti muškaraca i žena u predstavničkim i izvršnim tijelima vlasti na svim razinama. Uravnotežena zastupljenost žena i muškaraca sukladno 7. Preporuci iz 2003. godine Odbora ministara državama članicama o uravnoteženom sudjelovanju žena i muškaraca u političkom i javnom odlučivanju znači da je minimalna zastupljenost muškaraca i/ili žena u navedenim tijelima 40%.

Pored navedenog, Hrvatska ima uspostavljene institucionalne mehanizme za promicanje ravnopravnosti spolova u vidu :

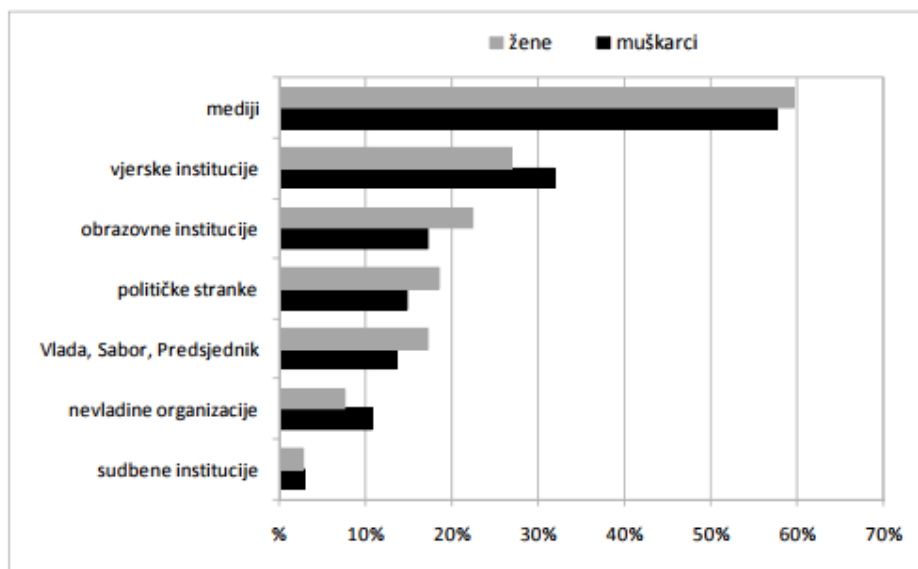
- Ureda za ravnopravnost spolova pri Vladi RH
- Pravobraniteljice za ravnopravnost spolova
- lokalnih povjerenstava za ravnopravnost spolova
- koordinatora za ravnopravnost spolova u tijelima državne uprave (Zakon o ravnopravnosti spolova (NN 82/08)).

Nažalost, sve to nije dovelo do ravnopravnog sudjelovanja muškaraca i žena u politici i procesima donošenja odluka.

Istraživanje „Žene u hrvatskoj politici“ provodi se ciklički prije svakih parlamentarnih izbora u razdoblju od osam godina, te je inicijalno osmišljeno i provedeno prvi puta 2003. godine na uzorku od 808, ponovljeno 2007. na uzorku od 571 Zagrepčanki, a 2011. po prvi puta provedeno na reprezentativnom uzorku cijele Hrvatske (https://bib.irb.hr/datoteka/589229.czs_istrazivanje_rezultati_2011.pdf, 15.09.2017.).

Namjera istraživanja bila je ispitati vrijednosti, percepcije i znanja hrvatskih građana/ki o ženskoj političkoj participaciji, diskriminaciji žena u području javnog i političkog života te položaju žena u Hrvatskoj općenito, a u svrhu produbljivanja javne rasprave o problemu političke predstavljenosti žena i njegovim mogućim rješenjima. Izbor uzorka te formalna i sadržajna identičnost velikog broja korištenih varijabli omogućuju usporednu analizu rezultata prethodnih ciklusa – instrument za prikupljanje empirijskih podataka bio je upitnik sa 77 pitanja zatvorenog tipa (nominalne i intervalne ljestvice) i 5 pitanja otvorenog tipa (https://bib.irb.hr/datoteka/589229.czs_istrazivanje_rezultati_2011.pdf, 15.09.2017.).

Graf 1. Udio žena po institucijama, organizacijama i vlasti

Izvor: Centar za istraživanja,

https://bib.irb.hr/datoteka/589229.czs_istrazivanje_rezultati_2011.pdf, (15.09.2017.)

Istraživanje je pokazalo da većina smatra da u hrvatskoj politici ne sudjeluje dovoljno žena. Ipak, ispitanici nisu zadovoljniji brojem žena u politici, već se čini da o tome jednostavno manje razmišljaju, dok većina smatra kako u Saboru treba sjediti više od četvrtine zastupnica.

S obzirom na 1990. godinu, kad ih je bilo samo 4,6% može se reći da se dogodio veliki pomak do danas. U izvršnoj vlasti do 1992. godine žene nisu bile zastupljene ni s jednom predstavnicom. Tek iza 2000. godine broj žena u Vladi počeo se kretati oko 20%. U ostalim područjima vlasti slična je situacija. U županijskim skupštinama ukupno su zastupljene 20,7%. Najviše u Istarskoj županiji (16%) te u Gradu Zagrebu (18%) (Žene i muškarci u Hrvatskoj, 2014.).

U gradovima i općinama nalazi se na gotovo identične podatke kao i u županijama. Primjer „staklenog stropa“ u lokalnim vlastima vidljiv je na primjeru izabranih županica (5%), gradonačelnica (8,7%) te načelnica općina (6,5%). Problem se nalazi još uvijek u izbornim listama stranaka koje još uvijek žene stavljaju na listu u manjem broju te u niže dijelove izbornih lista (Žene i muškarci u Hrvatskoj, 2014.)

4.1. Položaj žena Hrvatskom saboru

Hrvatska ima razmjerni izborni sustav što znači da političke stranke predlažu zatvorene izborne liste u 11 izbornih jedinica, a građani i građanke su u mogućnosti glasovati samo za liste, ne i za kandidate odnosno kandidatkinje. Takav izborni sustav odgovornost za ravnomjernu zastupljenost žena prebacuje na same stranke kao ovlaštene predlagatelje izbornih lista. Iznimka u izbornom sustavu je 12. izborna jedinica u kojoj se biraju zastupnici i zastupnice nacionalnih manjina sustavom relativne većine (Šutić, 2011.).

Donošenjem Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o izborima zastupnika u Hrvatski sabor već postojećem članku 21. dodan je članak 21.a koji glasi:

„Prilikom utvrđivanja i predlaganja stranačkih lista i neovisnih lista za izbor zastupnika u Sabor predlagatelji lista dužni su poštovati načelo ravnopravnosti spolova i voditi računa o uravnoteženoj zastupljenosti žena i muškaraca na listama. Lista za izbor zastupnika u skladu je s načelima iz stavka 1. ovoga članka ako je na listi najmanje 40% pripadnika svakog spola“.

Prema navedenom to znači da lista na kojoj nije zastupljeno najmanje 40% pripadnika svakog spola nije pravovaljana.

Temeljem analize izbornih lista, a zatim i rezultata izbora dolazimo do zaključka da stranke nisu prepoznale potrebu za uspostavljanjem rodne ravnopravnosti u politici. Čak i stranke koje u svojim statutima imaju rodne kvote, nisu kandidirale 40% žena (Centar za istraživanja, https://bib.irb.hr/datoteka/589229.czs_istrazivanje_rezultati_2011.pdf, 15.09.2017.).

Tablica 3. Zastupljenost spolova po političkim strankama u Hrvatskom Saboru

Stranka	Zastupnik	Zastupnica	Ukupno
HDZ	44	11	55
SDP	31	6	37
Nezavisni	11	2	13
Most	9	2	11
HNS	2	3	5
HSS	4	1	5
GLAS	1	3	4
IDS	3	0	3
SDSS	2	1	3
Živi zid	3	0	3
HDS	2	0	2
PH	2	0	2
BM 365	1	0	1
HRAST	1	0	1
HSLs	1	0	1
HSU	1	0	1
HDSSB	1	0	1
Reformisti	1	0	1
SNAGA	1	0	1
NLM	1	0	1
Ukupno	122	29	151

Izvor: <http://www.sabor.hr/zastupljenost-spolova-9-saziv>, (29.01.2018.)

Prema podacima iz tablice u zadnjem sazivu najveći broj žena u Saboru ima HDZ njih 11 u odnosu na 44 muškaraca, slijedi SDP s 31 zastupnika i 6 zastupnica, Most ima 9 zastupnika te 2 zastupnice, NZ (Nezavisni) imaju 11 zastupnika i 2 zastupnice.

Jedino je kod HNS-a i GLASA- a situacija obrnuta u korist žena čiji je broj 3 u odnosu na 2 muškarca odnosno 1 muškarac na 3 žene. HSS ima 4 zastupnika i 1 zastupnicu, SDSS ima 1 zastupnicu dok IDS, Živi zid, HDS, PH (Promijenimo Hrvatsku), Reformisti, HRAST, HSLs, HSU, HDSSB,SNAGA i Abeceda imaju samo muške zastupnike.

Na temelju navedenih podataka udio žena u Hrvatskom Saboru pojednostavljeno je prikazan grafom 1.

Graf 2. Zastupljenost muškaraca i žena u Hrvatskom Saboru

Izvor: <http://www.sabor.hr/zastupljenost-spolova-9-saziv> (22.09.2017.)

Iz grafa je vidljivo da muškarci čine 75% zastupničkih mjesta u Hrvatskom saboru, dok je udio žena samo 25%.

Od 153 zastupnika šestoga saziva Hrvatskog sabora 39 je žena što čini udio od visokih 25 % zastupnica. Za usporedbu, prošle je godine u svjetskim parlamentima bilo 19,2 % žena, a u predstavničkim tijelima europskih zemalja 20 %. Među pet potpredsjednika Sabora jedna je žena, a od 30 odbora radom njih devet rukovode zastupnice. Također, od osam stalnih saborskih izaslanstava u međunarodnim političkim tijelima tri izaslanstva vode žene.

Tablica 4. Zastupljenost žena u saboru od 2000.-2017.

Saziv	Razbolje	Broj žena
4.	2000.-2003.	33
5.	2003.-2007.	32
6.	2007.-2011.	39
7.	2011.-2015.	37
8.	2015.-2016.	27

Izvor: <https://www.onenastupaju.hr/2017/03/14/neravnopravnostza-mizernu-zastupljenost-zena-u-politici-krive-su-zene-jer-na-to-pristaju/>, (29.01.2018.)

Udio zastupnica u Saboru mijenja se od saziva do saziva. Ipak se može reći da se od početka višestranačja 1990. godine broj žena u Saboru kontinuirano povećavao, izuzevši nekoliko iznimaka kada se postotak smanjio. Od početnih 3,8 % žena u prvom višestranačkom Saboru današnji je postignuti odnos zastupljenosti žena od 25 % zadovoljavajući, iako se u kontekstu činjenice da je u ukupnom broju stanovništva nešto više od polovice žena vidi da je i pred Hrvatskom još mnogo rada na poticanju pravednije zastupljenosti žena u političkom predstavništvu, a osobito ako se razmatraju podaci o predstavništvu žena na lokalnoj razini (<http://www.sabor.hr/zastupljenost-spolova-9-saziv>, 29.01.2018.).

Tablica 5. Usporedba zastupljenosti žena u drugim parlamentima RH

Država	Posto %
Švedska	43,6
Finska	42
Njemačka	37
Slovenija	36,7
Srbija	34,4
BiH	21,4
SAD	19,1

Izvor: <https://www.onenastupaju.hr/2017/03/14/neravnopravnostza-mizernu-zastupljenost-zena-u-politici-krive-su-zene-jer-na-to-pristaju/>, (29.01.2018.)

Iz tablice je vidljivo da skandinavske zemlje Švedska, Finska predvode po broju žena u parlamentima s 43,6 % i 42 %. Također i naši susjedi Slovenija, Srbija, BiH imaju veće postotke od Republike Hrvatske.

Iako se u proteklih četvrt stoljeća zastupljenost žena u parlamentu povećala za 20%, kao i u Europskom parlamentu, u Hrvatskoj je zastupljenost žena još uvijek na nižoj razini od Europske unije (Centar za istraživanja, https://bib.irb.hr/datoteka/589229.czs_istrazivanje_rezultati_2011.pdf, 15.09.2017.).

Stoga žene imaju relativno malu političku sposobnost i moć utjecaja u zakonodavnoj i izvršnoj vlasti, u donošenju zakonskih propisa i pod zakonskih pravnih akata te mjera koje bi smanjile i iskorijenile neravnopravnost u svim spektrima ženskog djelovanja osobito na tržištu rada.

4.2. Prva predsjednica RH

U Hrvatskoj se dogodila promjena 2015.godine kada se birao predsjednik Republike Hrvatske na temelju općeg i jednakog biračkog prava neposredno na izborima, tajnim

glasovanjem na mandat od pet godina, te je pobjedu ostvarila Kolinda Grabar-Kitarović te ujedno postala prava predsjednica u povijesti Republike Hrvatske.

Slika 1. Kolinda Grabar-Kitarović

Izvor: Ured predsjednice RH, <http://predsjednica.hr/stranica/5/>,(10.09.2017.)

Predsjednica Republike Hrvatske predstavlja i zastupa Republiku Hrvatsku u zemlji i inozemstvu, brine se za redovito i usklađeno djelovanje i stabilnost državne vlasti te odgovara za obranu neovisnosti i teritorijalne cjelovitosti Republike Hrvatske. Navedena uloga Predsjednice Republike Hrvatske utvrđena je Ustavom Republike Hrvatske, a temelji se na izravnom političkom mandatu dobivenom od naroda, na neposrednim izborima (Šutić, 2011.).

U tom smislu, predsjednička dužnost pozicionira se kao najviša u Republici Hrvatskoj, što proizlazi i iz teksta svečane prisege na vjernost Ustavu Republike Hrvatske, u kojem se navode temeljne predsjedničke dužnosti, dok se nositelja navedenih dužnosti označava nazivom – hrvatski državni poglavar (<http://predsjednica.hr/stranica/5/>, 10.09.2017.).

Predsjednica Republike Hrvatske brine se za redovito i usklađeno djelovanje i stabilnost državne vlasti te za poštovanje ustavnopravnog poretka Republike Hrvatske, kao i za uredno i pravedno djelovanje svih tijela državne vlasti.

U području unutarnje politike Predsjednica Republike Hrvatske, sukladno Ustavu Republike Hrvatske:

- raspisuje izbore za Hrvatski sabor i saziva ga na prvo zasjedanje;
- može sazvati Hrvatski sabor na izvanredno zasjedanje;
- povjerava mandat za sastavljanje Vlade osobi koja, na temelju raspodjele zastupničkih mjesta u Hrvatskom saboru i obavljenih konzultacija, uživa povjerenje većine svih zastupnika;
- donosi rješenje o imenovanju predsjednika Vlade Republike Hrvatske, uz supotpis predsjednika Hrvatskog sabora;
- imenuje privremenu nestranačku Vladu Republike Hrvatske, u slučajevima predviđenim Ustavom;
- raspušta Hrvatski sabor u slučajevima predviđenim Ustavom;
- po potrebi predlaže Vladi Republike Hrvatske održavanje tematskih sjednica i razmatranje određenih pitanja;
- može prisustvovati sjednicama Vlade Republike Hrvatske i sudjelovati u raspravi;
- predlaže Hrvatskom saboru izbor i razrješenje predsjednika Vrhovnog suda Republike Hrvatske u skladu s Ustavom;
- raspisuje referendum, u skladu s Ustavom;
- daje pomilovanja u skladu sa zakonom;
- dodjeljuje odlikovanja i priznanja određena zakonom (<http://predsjednica.hr/stranica/4/>, 15.09.2017.).

5. ŽENE U POLITICI U SVIJETU

Ulazak žena u politiku i vlast u svijetu bio je jako spor.

Danas se žene nalaze na čelu desetak država u svijetu kao predsjednice, ali se također povećava i broj žena u državnim parlamentima. UN od svog osnivanja 1945.godine donosi dokumente protiv diskriminacije žena ali ti dokumenti nisu bitno promijenili položaj žena. Prava žena i dalje se krše u svim dijelovima svijeta jer mjere sankcioniranja nisu predviđene zakonima UN-a (<http://www.sabor.hr/lgs.axd?t=16&id=23298>, 10.09.2017.)

Žene danas čine 1/3 prijavljene radne snage u svijet, a za to primaju samo 10% ukupnog svjetskog prihoda i vlasnice su 1% svjetskog posjeda.

Što znači biti žena u 21.stoljeća ovisi o tome gdje ste se rodili i gdje živite. Na Zapadu su žene u drugoj polovici 20.stoljeća postigle najveći napredak nego u proteklih nekoliko tisuća godina, ali muškarci još uvijek imaju vodeću ulogu u zakonu, politici, poslovanju i industriji. "Ženska prava" još nisu dosegla jednakost s "ljudski pravima", odnosno s pravima koje muškarci prisvajaju i primjenjuju na sebe. Žene su potplaćene za posao koji obavljaju u odnosu na muškarce, često su žrtve zlostavljanja, vrlo teško dolaze do važnijih radnih mjesta. Žene su bolje plaćene samo u manekenstvu i prostituciji.

Na Istoku je položaj žena daleko gori nego na Zapadu. Ženama se uskraćuje obrazovanje, zdravstvena zaštita i pravo glasa, mada su prema zakonima dobile pravo glasa, osim u još nekoliko država svijeta (Katar, Oman, UAE, Bruneji).

U zadnjih nekoliko godina žene u islamskim zemljama ulaze u parlamente, ali je njihova tradicija još uvijek veoma jaka, pa se i dalje primjenjuju stoljetne kazne za prekršaje, kao kamenovanje i ubojstvo žena iz časti (<http://www.sabor.hr/lgs.axd?t=16&id=23298>, 10.09.2017.).

Prva žena u povijesti SAD-a koja se kandidirala za predsjednicu 1872.godine bila je Victoria Woodhull. Bila je prva žena burzovni posrednik Wall Streeta i prva žena koja je govorila u Kongresu.

U svojoj kampanji za predsjednicu države zagovarala je osmosatno radno vrijeme, programe o društvenoj skrbi, jednako obrazovanje za žene i naravno, pravo glasa. U svojim je

zahtjevima bila daleko ispred svoga vremena. Podršku od žena na izborima nije mogla dobiti jer one nisu imale pravo glasa u to vrijeme. A i da je bila izabrana ne bi je mogli proglasiti jer nije imala 35 godina, što je uvjet za predsjednika SAD-a. Sama je financirala svoju kampanju dok nije bankrotirala. Postala je nacionalni skandal i predmet poruge.

Slika 2. Victoria Woodhull

Izvor: <https://www.pinterest.com/algonquinbooks/victoria-woodhull/> (22.04.2017.)

Od druge polovice 20.stoljeća sve više žena ulazi u politiku i na vodeće položaje u državama. Prva premijerka u povijesti je Sirimavo Bandaranaike, premijerka Šri Lanke od 1960.godine. Indira Ghandi 1966.g. postaje premijerka Indije, a 1979. Benazir Bhutto u Pakistanu, a Margaret Thatcher u Velikoj Britaniji (<http://www.sabor.hr/lgs.axd?t=16&id=23298>, 10.09.2017.).

Prva predsjednica države u povijesti je Vigdis Finnbogadottir, predsjednica Islanda od 1980. godine.

Slika 3. Vigdis Finnbogadóttir

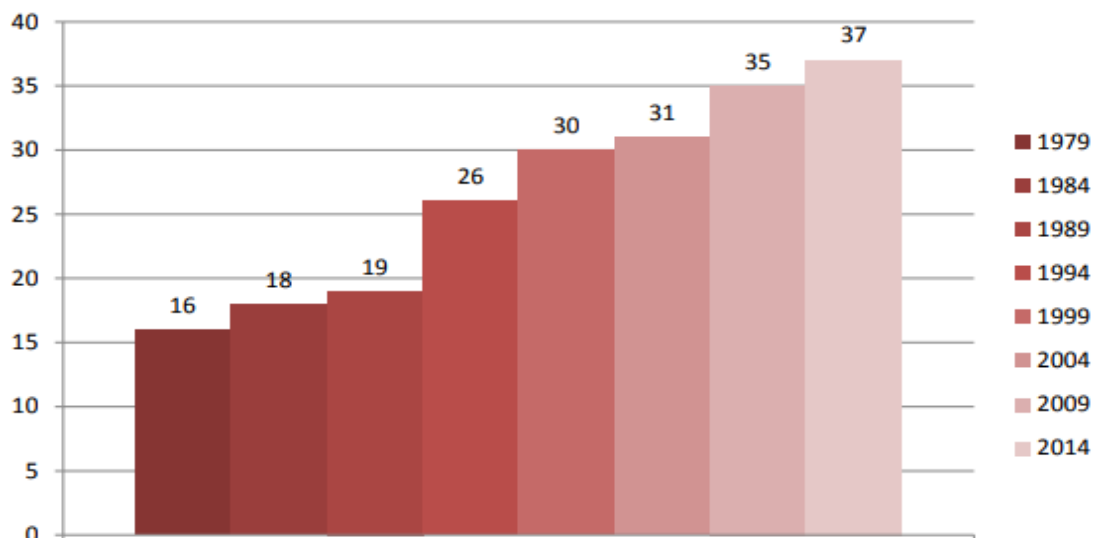

Izvor: http://english.hi.is/content/vigdis_finnbogadottir_institute_foreign_languages
(22.04.2017.)

Iako su raznim deklaracijama prava žena postale nedjeljivi dio ljudskih prava, realnost je drugačija. Da bi se krenulo s napretkom na području ženskih prava trebalo bi najprije educirati žene da bi se upoznale s pravima koje im jamči Ustav i međunarodno pravo.

U rezoluciji Europski parlament upozorava na neravnotežu u zastupljenosti žena i muškaraca u političkom i javnom odlučivanju, te očita slaba zastupljenost žena na izabranim i nominiranim političkim položajima na razini Europske unije i u državama članicama Europske unije, s obzirom na zabrinjavajuće slabu zastupljenost žena u izborima na polovini mandata unutar Europskog parlamenta, te poziva države članice Europske unije da podupiru jednaku zastupljenost oba spola u svim tijelima te da provode mjere za njeno postizanje (Rezolucija o ženama u političkom odlučivanju – kvaliteta i ravnopravnost, 2012.)

Graf 3. Zastupljenost žena u Europskom parlamentu od 1979.-2014.

Izvor: Europski parlament,

<http://www.europarl.europa.eu/aboutparliament/hr/20150201PVL00010/Ustrojstvo>,
(20.9.2017.)

Grafikon 2 prikazuje zastupljenost žena u Europskom parlamentu u proteklih 35 godina koja se povećala se za 21%, odnosno sa 16% na današnjih 37%. Na početku promatranja broj žena u parlamentu iznosio je 16% 1979. godine da bi veći pomak učinjen 1994. godine kada iznosi 26%. U 2004. godini postotak je iznosio 31 %, 2009. godini 35%, te zadnji podatak 37% u 2014. godini. Ipak, još uvijek broj žena u parlamentu nije ni približan zastupljenosti muškaraca u njemu.

Danas više ne postoji razlika vezana za količinu povjerenja u politici odnosno da li se više vjeruje muškarcima ili se više vjeruje ženama. Interes za politiku zapravo ovisi o državi odnosno žene u nisko razvijenim državama su više bazirane na dom, kućanstvo i djecu te će tu biti manja zainteresiranost za politiku u odnosu na visokorazvijene zemlje gdje moderno društvo ne stavlja razliku na muško ženski spol. Žene se u puno većem broju uključuju u politiku iako su na tom području muškarci još uvijek najbrojniji. Osobe srednjih godina su najviše zainteresirane za politiku te se žele uključiti u političke aktivnosti. Rast interesa žena za politiku je potaknut zapošljavanjem ali i vrstom radnog mjesta na kojemu se žena nalazi (Spahić-Šiljak, Anić, 2008.).

6. PREPORUKE ZA POVEĆANJE POLITIČKE PARTICIPACIJE ŽENA

Tri su ključna razloga za povećanje političke participacije žena:

- demokratska pravda
- iskorištavanje resursa
- interesno zastupanje (<https://www.libela.org/page/preporuke-za-povecanje-politicke-participacije-zena/>, 29.01.2018.).

Političke stranke nisu spremne povećati broj žena na listama, da se pitanjima rodne ravnopravnosti bave deklarativno i vrlo konzervativno, ograničavajući žene na njihovu reproduktivnu ulogu te da su sklone tijekom promidžbe potencirati stereotipno prikazivanje žena kao onih koje u većoj mjeri padaju na teret države (studentice, majke/rodilje), a manje kao osobe koje pridonose razvoju zemlje (poduzetnice, gospodarstvenice, znanstvenice).

Političke stranke ako žele ozbiljno ispunjavati svoju funkciju zastupanja građana/ki i zagovaranja koncepcije općeg dobra, nužno moraju uključiti žene kao one koje zastupaju i uvažavati interese i potrebe žena kao neodvojivi dio svake koncepcije općeg dobra (<https://www.libela.org/page/preporuke-za-povecanje-politicke-participacije-zena/>, 29.01.2018.).

Dvije su temeljne razine na kojima političke stranke mogu djelovati u svrhu povećanja političke participacije žena: stranačka i institucionalna (u smislu tijela vlasti u kojima političke stranke participiraju).

Na stranačkoj razini nastoji se izraditi plan djelovanja o pitanju uravnotežene zastupljenosti žena i muškaraca, sukladno Zakonu o ravnopravnosti spolova, te odrediti metode za promicanje uravnoteženije zastupljenosti žena i muškaraca u tijelima stranke, na popisima kandidata za izbore u Hrvatski sabor i tijelima jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave. Samim povećanjem broja članica u lokalnim organizacijama proširuje se baza za regrutiranje žena na vodeće pozicije unutar stranke te eliminira argument o nedovoljnom broju

žena uključenih u politiku. Poticati osnivanje, osnaživanje i djelovanje stranačkih organizacija žena na svim razinama stranke.

Stranačke organizacije žena omogućuju ženama unutar stranke interesno zastupanje te osnažuju same žene za aktivnije participiranje u stranačkom radu. Također stranačke organizacije žena mogu činiti kvalitetan forum za promišljanje politika za ostvarenje rodne ravnopravnosti te time dati dodatnu kvalitetu stranačkim programima.

Političkim strankama bi trebalo biti u interesu educirati članstvo za različite vještine kao što su javni nastup, odnosi s javnošću i medijima, ali i vezano uz područja javnih politika. Prilikom organiziranja edukacija važno je voditi računa da su edukacijama podjednako prisutne i žene i muškarci. Također, različite organizacije civilnog društva organiziraju edukacijske programe za političare/ke te je potrebno poticati članice da pohađaju takve edukacije te vrednovati znanja i vještine stečene na istima (Broz, 2007.).

Iskustva u radu sa ženama u političkim strankama pokazuju da često sama organizacija stranačkog rada ne odgovara ženama: predugi sastanci, sastanci u kasnim večernjim satima, manjak interesantnih tema, korištenje tehnika dominacije tijekom sastanka, i slično. Istraživanje i analiza percepcije stranačkog rada od strane žena pomoglo bi uklanjanju eventualnih problema, a istraživanje i analiza interesa žena može pomoći stranci da kreira kvalitetnije politike te više uključi žene u izradu istih (<https://www.libela.org/page/preporuke-za-povecanje-politicke-participacije-zena/>, 29.01.2018.).

Rodne kvote osiguravaju zastupljenost žena u stranačkim tijelima i na izbornim listama. Ukorijenjena društvena neravnopravnost žena uzrokuje da one u startu zbog svog spola imaju manje šanse uspjeti u politici ako se uopće u nju uključe, a u pravilu trebaju više raditi i biti pametnije i sposobnije od muškaraca da bi došle do iste razine na funkcijama koje oni obnašaju. Afirmativna akcija putem kvota nužna je kako bi se ženama uopće dalo šansu da iskažu svoje potencijale u politici.

Vijeće Europe definira rodno osviještenu politiku (gender mainstreaming) kao "reorganizaciju, poboljšanje, razvoj i evaluaciju političkih procesa, tako da je perspektiva rodne

ravnopravnosti uključena u svaku politiku na svim razinama i u svim djelovanjima (uključujući sve segmente njenog razvoja), od strane sudionika/ica koji su uobičajeno uključeni/e u stvaranje politiku". Kada se oblikuju politike koristeći rodnu perspektivu potrebno je utvrditi jesu li potrebe muškaraca i žena uzete u obzir i zadovoljene u jednakoj mjeri. Važno je procijeniti različite učinke određenih politika ili postupaka na muškarce i žene prije nego se započne s njihovim provođenjem. Također je nužno koristiti rodno osjetljiv jezik pri pisanju programa jer on osigurava da se žene ne osjećaju isključene iz programskih smjernica i stranačkih politika (Rezolucija o ženama u političkom odlučivanju – kvaliteta i ravnopravnost, 2012.).

Ukoliko žene nisu vidljive u javnosti, i to kao ravnopravne i aktivne osobe, teško da će se stereotipi mijenjati. Zato je nužno potrebno da stranke poduzmu odgovarajuće aktivnosti za povećanje vidljivosti svojih članica, ali ne kao stranačkog dekora, već stranačkih subjekata.

Članak 3. Ustava RH kaže da je ravnopravnost spolova temeljna društvena vrijednost i kao takva nužno je da bude promovirana i od strane političkih stranaka. Uključivanje rodne perspektive dovodi do unapređenja kvalitete života i žena i muškaraca, a ako su pojedinci sretniji i zdraviji, biti će i produktivniji, što pridonosi uspješnijem i naprednijem društvu. Rodna ravnopravnost može proizvesti lančanu reakciju koristi te donijeti dugoročne prednosti koje će jačati društvo u cjelini.

7. ZAKLJUČAK

Položaj žena u prošlosti i danas bitno se razlikuje. On je u prošlosti bio veoma težak. Većina ljudi je smatralo kako je ženi mjesto kod kuće. One su bile te koje su odgajale djecu. Na žene se svaljivala dvostruka dužnost - morala je odgojiti dijete i kao majka i kao otac. Žene se nisu pojavljivale niti na ulici, niti u društvu, a kamoli u politici. Bez obzira što su tijekom povijesti imale različite ideje o tome kako poboljšati položaj žena u društvu te ideje nisu nailazile na uspjehe.

Nevjerojatno je to što je priroda učinila tako veliku razliku između čovjeka i čovjeka. Dok je jedna strana možda i precijenjena, druga je u potpunosti zanemarena.

Nakon Drugog svjetskog rata društveni položaj žena se počeo drastično poboljšavati. Žene su počele da ističu ista prava kao i muškarci, što se odrazilo i na njihov ulazak u politiku koji je do tada bio rezerviran samo za „jači spol“- muškarce. Međutim, danas nisu ukinute sve predrasude koje postoje kada se govori o ženama u politici i rezultatima koje one mogu ostvariti.

Žene se stoljećima bore za pravo glasa, budući da je to dugo vremena bilo isključivo pravo i povlastica muškaraca. Kao i u svim drugim područjima djelovanja, žene su zakinute i u području politike što je vidljivo u zastupljenosti žena u zakonodavnoj i izvršnoj vlasti na državnoj, regionalnoj i lokalnoj razini.

Usprkos tisućljetnim postojanjima problema „žena, roda i politike“ rodna pitanja još su uvijek uvelike izostavljena iz političke znanosti. Po pitanju ženske političke participacije prema provedenom istraživanju rezultati pokazuju kako je nedovoljno žena u politici, kako su žene zainteresirane za politiku, no kako postoje prepreke za aktivnije žensko bavljenje politikom. Dapače, kao nagovještaj potencijalnog negativnog trenda odskaču neodlučnošću po pitanju dovoljne ženske participacije, dok je po pitanju društvenih prepreka ženskom bavljenju politikom došlo do veće polarizacije.

Uvođenje ženskih kvota i drugih mjera pozitivne diskriminacije još uvijek nije dovoljno jamstvo da će se značajnije povećati participacija žena u odlučivanju stoga i dalje treba raditi na senzibilizaciji javnosti za rodnu ravnopravnost, te poticati stranačke strukture,

makar i novčanim kaznama da se drukčije odnose prema ženama u politici, a ne da ih kandidiraju na začelju izbornih lista.

Danas još uvijek, iako su prve borbe žena daleko iza nas, čini se daleko ostvarenje potpune ravnopravnosti žena u politici, odnosno političkoj vlasti. Ipak, u Hrvatskoj pomak se vidi i u tome što je na funkciju predsjednice države po prvi puta izabrana žena.

Vladin ured za ravnopravnost spolova, ženske organizacije unutar političkih stranaka i nevladine ženske udruge prije svakih parlamentarnih i lokalnih izbora provode kampanje koje bi trebale motivirati što veći broj žena u Hrvatskoj da se kandidiraju i uključe u politiku jer bez ravnopravnog sudjelovanja žena i muškaraca u procesu obnašanja vlasti ne može se očekivati ni ravnopravnost u drugim područjima života, a samim time niti ostvarenje stvarne ravnopravnosti spolova.

Što znači biti žena u 21.st. ovisi o tome gdje ste se rodili i gdje živite.

Irena Milinković

Irena Milinković

LITERATURA

Knjige:

1. Feldman, A.: Žene u Hrvatskoj, Ženska i kulturna povijest, Institut „Vlado Gotovac“, Ženska infoteka, Zagreb, 2004.
2. Šinko, M. (ur): Žene i politika, Biblioteka Politička misao, Fakultet političkih znanosti, Zagreb, 2015.
3. Šutić, B.: Državno i političko uređenje Republike Hrvatske, Veleučilište Nikola Tesla u Gospiću, Hrvatska sveučilišna naklada, Zagreb, 2011.

Članci:

1. Šinko, M.: Žene u parlamentima : globalna perspektiva. // Politička misao. 44 (2007), no. 2 , str. 71-92.
2. Spahić-Šiljak, Z., Anić, J.: Žene, religija i politika, Nova prisutnost, Vol. 6, no. 2, kolovoz 2008.
3. Leinert Novosel, S.: Politika zapošljavanja žena, Politička misao, Vol. 40, No. 3, ožujak 2004.
4. Pološki Vokić, N., Bulat, I.: Što žene lideri unose u politiku – psihološka i radna obilježja, stil vođenja, interesi i perspektive, serija članaka u nastajanju članak broj 13-01 (<https://hrcak.srce.hr/file/201664>, 29.01.2018.)

Internet izvori:

1. Broz, T.: Preporuke za povećanje političke participacije žena. Zagreb: Cesi – Centar za edukaciju, savjetovanje i istraživanje. http://www.cesi.hr/attach/_p/preporuke_zene_u_izborima.pdf (12.04.2017.)
2. Dubljević, M., Galeković, S., Obradović- Dragišić, G.: Žene i vođenje, CESI, Zagreb, 2004. <http://www.cesi.hr/hr/zene-i-vodjenje-850/> (20.04.2017.)
3. Hrvatski povijesni portal, <http://povijest.net/polozaj-zena-kroz-povijest/>, (22.09.2017.)
4. Europski parlament, <http://www.europarl.europa.eu/aboutparliament/hr/20150201PVL00010/Ustrojstvo>, (20.9.2017.)

5. Ured za ravnopravnost spolova, http://www.ured.ravnopravnost.hr/site/preuzimanje/dokumenti/nac_strat/istrazivanja/Uloga_rodova_u_svijetu_rada.pdf, (12.09.2017.)
6. Žene i muškarci u Hrvatskoj, https://www.dzs.hr/Hrv_Eng/menandwomen/men_and_women_2016.pdf, (10.09.2017.)
7. Žene i politika, <http://www.sabor.hr/lgs.axd?t=16&id=23298> (10.09.2017.)
8. Predsjednica Republike Hrvatske, <http://predsjednica.hr/stranica/4/>, (15.09.2017.)
9. Državni zavod za statistiku, www.dzs.hr, (15.09.2017.)
10. One nastupaju, Portal udruge žene 50+, <https://www.onenastupaju.hr/2017/03/14/neravnopravnostza-mizernu-zastupljenost-zena-u-politici-krive-su-zene-jer-na-to-pristaju/>, (29.01.2018.)
11. Libela, portal o rodu, spolu i demokraciji, <https://www.libela.org/page/preporuke-za-povecanje-politicke-participacije-zena/> (29.01.2018.).
12. Vođenje, <http://web.efzg.hr/dok/OIM/npoloski/7%20-%20Vo%C4%91enje%202015.pdf>, (29.01.2018.)
13. Grakni.hr, <http://www.grakni.hr/drustvo/gradjanski-aktivizam/114-zene-nekad-i-danas>, (12.03.2018.)
14. Borba za prava žena kroz povijest, http://os-malesnica-zg.skole.hr/upload/os-malesnica_zg/images/static3/1519/File/ISABELA_IMBRIJA_I_IVANA_VRDOLJAK.ppt, (12.03.2018.).

Ostalo:

1. Zakon o ravnopravnosti spolova (NN 82/08)
2. Rezolucija o ženama u političkom odlučivanju – kvaliteta i ravnopravnost, 2012.

POPIS ILUSTRACIJA

Tablica 1. Faktori koji utječu na ulazak žena u parlament	11
Tablica 2. Usporedba muškog i ženskog stila vođenja.....	16
Tablica 3. Zastupljenost spolova po političkim strankama u Hrvatskom Saboru	22
Tablica 4. Zastupljenost žena u saboru od 2000.-2017.	24
Tablica 5. Usporedba zastupljenosti žena u drugim parlamentima RH	25
Graf 1. Udio žena po institucijama, organizacijama i vlasti.....	20
Graf 2. Zastupljenost muškaraca i žena u Hrvatskom Saboru.....	23
Graf 3. Zastupljenost žena u Europskom parlamentu od 1979.-2014.	31
Slika 1. Kolinda Grabar-Kitarović	26
Slika 2. Victoria Woodhull.....	29
Slika 3. Vigdis Finnbogadóttir	30